

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ЕКОНОМЕТРИКА

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань	07 Управління та адміністрування
Спеціальність	075 Маркетинг
Освітній рівень	перший (бакалаврський)
Освітня програма	Маркетинг

Вид дисципліни	базова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська

Завідувач кафедри вищої математики
та економіко-математичних методів

Л. М. Малярець

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2018

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри вищої математики та економіко-математичних методів
Протокол № 1 від 27.08.2018 р.

Розробник:

Малярець Л.М., д.е.н., проф. кафедри ВМ та ЕММ,
Лебедева І.Л., к.фіз.-мат.н., доц. кафедри ВМ та ЕММ

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

1. Вступ

Анотація навчальної дисципліни: Економіко-математичні методи є інструментом дослідження економічних систем і процесів різної складності шляхом побудови математичних моделей цих процесів. Це дозволяє отримувати достовірну інформацію щодо характеристик економічних процесів та явищ і здійснювати прогноз за цими моделями. Отже, побудова економетричних моделей є фундаментальною основою методології управління економікою. Навчальна дисципліна «Економетрика» є базовою дисципліною циклу природничо-наукової та загальноекономічної підготовки студентів і вивчається згідно з навчальним планом підготовки фахівців з усіх спеціальностей першого (бакалаврського) рівня всіх форм навчання. У процесі вивчення дисципліни «Економетрика» студент отримує загальні знання та навички, які має можливість застосовувати під час подальшого вивчення дисциплін економічного спрямування, у практичній діяльності, а також у науково-дослідній роботі. Тісний зв'язок цієї дисципліни з іншими дисциплінами математичного й економічного спрямування сприяє формуванню у студентів загального наукового світогляду з питань економіки. Програма розроблена з урахуванням вимог системи організації навчального процесу у вищих навчальних закладах, що рекомендована Європейською кредитно-трансферною системою (ЄКТС).

Мета навчальної дисципліни: формування у студентів компетентностей з теорії та практики застосування математичного інструментарію для розроблення різних типів економетричних моделей, їх реалізації на комп'ютері у вирішенні конкретних завдань в економіці.

Курс	2	
Семестр	1	
Кількість кредитів ECTS	4	
Аудиторні навчальні заняття	лекції	28
	практичні	16
	лабораторні	16
Самостійна робота	60	
Форма підсумкового контролю	залік	

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни:

Попередні дисципліни	Наступні дисципліни
Вища математика	Всі наступні дисципліни за навчальним планом
Теорія ймовірностей та математична статистика	
Інформатика	

2. Компетентності та результати навчання за дисципліною:

Компетентності	Результати навчання
<p>Знання, вміння та навички щодо побудови і використання економетричних лінійних моделей для дослідження економічних процесів та явищ</p>	<p>Здатність виконувати постановку та формалізацію задачі економетричного моделювання. Мати уявлення про задачі, які можна розв'язувати завдяки застосуванню економетричних моделей.</p> <p>Знати сутність методу найменших квадратів (МНК) та умови його застосування до оцінювання параметрів лінійної моделі парної регресії, мати уявлення щодо статистичних властивостей МНК-оцінок параметрів рівняння множинної регресії, довірчий інтервал для лінії регресії. Знати алгоритм перевірки адекватності регресійної моделі в цілому та значущості її параметрів.</p> <p>Мати уявлення про джерела виникнення мультиколінеарності, її наслідки. Знати методи подолання мультиколінеарності. Мати уявлення про гетероскедастичність, методи її визначення й усунення. Мати уявлення про наслідки автокореляції залишків економетричної моделі, уміти застосовувати методи їх усунення</p>
<p>Знання, вміння та навички щодо побудови та використання економетричних моделей різних типів для дослідження економічних процесів та прогнозування за моделями</p>	<p>Мати уявлення про статистичні властивості МНК-оцінок параметрів рівняння множинної регресії, довірчий інтервал для лінії регресії.</p> <p>Знати особливості побудови моделей з якісними змінними (dummy-змінними); вміти застосовувати узагальнений метод найменших квадратів Ейткена; мати уявлення про новітні (Advanced) методи регресійного аналізу.</p> <p>Знати особливості розроблення систем економетричних рівнянь, оцінювання параметрів структурної моделі, мати уявлення про двокроковий МНК; знати модель Клейна.</p> <p>Знати основні елементи часових рядів, уміти здійснювати декомпозицію часового ряду.</p> <p>Знати загальні характеристики моделей з розподіленими лагами та інтерпретацію параметрів моделі. Уміти визначати структуру лагу, будувати моделі з розподіленими лагами</p> <p>Мати уявлення про автокореляцію рівнів часових рядів. Здійснювати прогнозування за моделями часових рядів і визначати точність прогнозу</p>

3. Програма навчальної дисципліни

3.1. Перелік тем лекційних занять

Змістовий модуль 1. Парні та багатофакторні регресійні моделі

Тема 1. Особливості економетричних моделей та принципи їхньої побудови

1.1. *Особливості економетричних моделей.*

Загальні уявлення про моделювання. Роль і місце економетричних моделей в аналізі соціально-економічних систем. Економетрична модель і проблеми економетричного моделювання.

1.2. *Формування сукупності спостережень.*

Поняття однорідності спостережень. Точність вихідних даних.

1.3. *Основні етапи побудови економетричної моделі.*

Загальна характеристика основних етапів побудови економетричної моделі. Особливості обґрунтування форми економетричної моделі. Перевірка статистичної значущості моделі. Характеристики й критерії якості економетричних моделей. Статистичні оцінки параметрів економетричних моделей.

Тема 2. Парна лінійна модель

2.1. *Специфікація моделі.*

Лінійна регресія і кореляція: зміст та оцінка параметрів. Оцінювання параметрів лінійної моделі парної регресії за допомогою методу найменших квадратів.

2.2. *Перевірка якості побудованої парної лінійної моделі.*

Оцінювання статистичної значущості коефіцієнтів регресії та кореляції. Дисперсійний аналіз. Коефіцієнт детермінації. Перевірка адекватності економетричної моделі.

2.3. *Нелінійна регресія.*

Загальні уявлення про нелінійну регресію. Методи лінеаризації.

Тема 3. Множинні регресійні моделі

3.1. *Загальні питання побудови множинної регресійної моделі.*

Специфікація моделі. Оцінювання параметрів рівняння регресії. Методи побудови багатофакторної лінійної регресії. Метод найменших квадратів (МНК), статистичні властивості МНК-оцінок.

3.2. *Оцінювання параметрів лінійного рівняння множинної регресії.*

Інтервальні оцінки параметрів теоретичного рівняння регресії. Аналіз якості емпіричного рівняння множинної лінійної регресії. Дисперсійний аналіз і стандартні похибки параметрів рівняння.

3.3. *Частинні рівняння регресії.*

Множинна та частинна кореляції. Перевірка статистичної значущості коефіцієнтів рівняння регресії. Перевірка загальної якості рівняння регресії.

3.4. *Прогнозування за регресійними моделями.*

Прогнозування за моделями множинної регресії. Точність прогнозу.

Тема 4. Проблеми в побудові лінійних множинних регресійних моделей

4.1. *Різні аспекти множинної регресії.*

Загальна характеристика проблем, які виникають у разі порушення умов застосування МНК. Проблеми інтерпретації параметрів багатофакторної моделі.

4.2. *Мультиколінеарність.*

Мультиколінеарність та її наслідки. Методи подолання мультиколінеарності.

4.3. *Гетероскедастичність.*

Гетероскедастичність та методи її визначення. Узагальнений метод найменших квадратів.

4.4. *Автокореляція.*

Автокореляція залишків моделі та методи її усунення. Наслідки автокореляції залишків моделі. Критерій Дарбіна – Уотсона. Методи усунення автокорельованості залишків моделі. Оцінювання параметрів моделі з авторегресією.

.Змістовий модуль 2. Типи економетричних моделей

Тема 5. Узагальнені схеми регресійного аналізу

5.1. Узагальнений метод найменших квадратів Ейткена.

Загальні теоретичні відомості про підходи до узагальнення методу найменших квадратів. Гребнева регресія (ridge regression) як метод оцінювання множинної лінійної регресії в умовах мультиколінеарності. Узагальнений метод найменших квадратів Ейткена.

5.2. Новітні (Advanced) методи регресійного аналізу.

Особливості включення в модель регресії якісних показників. Застосування бінарних дихотомних (dummy) змінних при побудові економетричних моделей. Probit-регресія.

Тема 6. Системи економетричних рівнянь

6.1. Загальні поняття про системи економетричних рівнянь.

Загальні поняття про системи рівнянь, які використовуються в економетриці. Структурна та приведена форми моделі. Проблема ідентифікації.

6.2. Оцінювання параметрів структурної моделі.

Методи оцінювання параметрів структурної моделі. Двокроковий метод найменших квадратів (2МНК). Економічні моделі на основі системи структурних рівнянь.

Тема 7. Динамічні економетричні моделі

7.1. Економетричні моделі з лаговими змінними

Поняття про лаг і лагові змінні. Загальні характеристики моделей з розподіленими лагами. Види лагових моделей. Інтерпретація параметрів моделей з розподіленим лагом.

7.2. Визначення структури лага

Лаги незалежних змінних. Взаємна кореляційна функція. Корелограма. Вибір виду моделі з розподіленими лагами. Методи розроблення динамічних економетричних моделей. Метод Алмон. Метод Койка.

Тема 8. Моделювання одновимірних часових рядів

8.1. Моделювання одновимірних часових рядів

Основні елементи часового ряду. Автокореляція рівнів часового ряду та виявлення його структури. Моделювання тенденції часового ряду, сезонних та циклічних коливань. Моделювання тренду часового ряду за наявністю структурних змін.

8.2. Вивчення взаємозв'язків за часовими рядами

Моделі авторегресії та ковзного середнього. Специфіка статистичного оцінювання взаємозв'язку двох часових рядів. Методи виключення тенденції. Критерій Дарбіна – Уотсона. Оцінювання параметрів рівняння регресії за наявністю автокореляції в залишках. Прогнозування за часовими рядами.

3.2. Перелік тем практичних занять

Змістовий модуль 1. Парні та багатофакторні регресійні моделі

Практичне заняття 1. Особливості економетричних моделей та принципи їх побудови. Парна лінійна регресія

Вивчення змісту, типів моделей, що можуть використовуватись для розв'язання практичних задач в економіці; побудова кількісних моделей за різними технологіями моделювання.

Практичне заняття 2. Множинні регресійні моделі: визначення МНК-оцінок параметрів моделі

Побудова економетричних моделей економічних процесів із застосуванням МНК.

Практичне заняття 3. . Множинні регресійні моделі: перевірка значущості економетричної моделі в цілому і кожного з її параметрів окремо

Побудова економетричних моделей за допомогою МНК. Оцінювання якості моделі. Перевірка доцільності присутності в моделі кожного з екзогенних факторів.

Практичне заняття 4. Проблеми в побудові лінійних множинних регресійних моделей: гетероскедастичність

Особливості побудови економетричних моделей у разі порушення умов застосування МНК. Перевірка екзогенних факторів на наявність гетероскедастичності, застосування методів, що забезпечують подолання гетероскедастичності.

.Змістовий модуль 2. Типи економетричних моделей

Практичне заняття 5. Узагальнені схеми регресійного аналізу

Побудова економетричних моделей з використанням якісних змінних. Порівняння результатів, отриманих за узагальненою лінійною моделлю та моделлю нелінійної регресії.

.Практичне заняття 6. Системи економетричних рівнянь

Дослідження кількісних співвідношень «динаміка цін – заробітна плата» за допомогою системи одночасних рівнянь

Практичне заняття 7. Вивчення взаємозв'язків за часовими рядами

Побудова економетричних моделей з розподіленням лагом. Оцінювання дистрибутивно-лагових моделей за методами Койка та Алмон

Практичне заняття 8. Моделювання одновимірних часових рядів.

Дослідження структури часових рядів. Перевірка наявності автокореляції. Побудова моделі часового ряду з використанням димту-змінних. Порівняння прогнозів за різними моделями часових рядів

3.3. Перелік тем лабораторних занять

Змістовий модуль 1. Парні та багатофакторні регресійні моделі

Лабораторна робота 1. Лінійна кореляційна модель. Перевірка значущості параметрів моделі парної регресії

За даними спостережень (X,Y) потрібно: а) оцінити параметри лінійної моделі $Y_p = b_0 + b_1 \cdot X$; б) побудувати теоретичну лінію регресії й її 95%-й довірчий інтервал; в) дати інтерпретацію результатів

Лабораторна робота 2. Багатофакторна лінійна модель.

За даними спостережень а) зробити розрахунок параметрів лінійної моделі в матричній формі для випадку двох екзогенних змінних; б) зробити розрахунки цих же параметрів за допомогою функції LINEST.

Лабораторна робота 3. Дослідження якості лінійної багатофакторної моделі.

За даними спостережень: а) визначити оцінки параметрів чотирифакторної моделі; б) обчислити розрахункові значення Y_p , варіюючи кожну з пояснювальних змінних при фіксованих значеннях інших; в) побудувати графіки значень Y_p за кожним аргументом; г) перевірити стійкість обчислених оцінок; д) перевірити дані щодо мультиколінеарності; е) обчислити коефіцієнт детермінації; ж) визначити значущість моделі в цілому за критерієм Фішера; з) оцінити значущість кожного параметра моделі за критерієм Стюдента

Лабораторна робота 4. Дослідження лінійної багатофакторної моделі на мультиколінеарність.

На прикладі трифакторної залежності попиту на товар від особистого доходу, ціни на товар і ціни на взаємозамінні товари вивчити ефект мультиколінеарності та застосувати стандартні дії для подолання небажаних наслідків цього ефекту.

Змістовий модуль 2. Типи економетричних моделей

Лабораторна робота 5. Довірчі границі для лінії регресії. Довірчі границі в багатовимірній регресії.

За даними спостережень побудувати графіки компонентних ефектів разом з 95%-и довірчими смугами на розрахункові значення Y_p і на очікуваний розкид даних навколо

лінії регресії (прогнози)

Лабораторна робота 6. Моделі з лаговими змінними.

Скласти модель із розподіленими лагами для опису витрат на житло залежно від рівня доходів і відносних цін поточного та декількох попередніх періодів; перетворити отриману модель в авторегресійну методом Койка, оцінити її параметри й зробити висновки відносно коротко- й довгострокового впливу пояснювальних змінних.

Лабораторна робота 7. Автокореляція залишків моделі.

Ознайомитися з ефектом автокореляції та стандартними прийомами нейтралізації шкідливих наслідків порушення гіпотези Гаусса – Маркова про некорельованість залишків моделі.

Лабораторна робота 8. Моделювання часових рядів.

Побудова лінії тренду та визначення сезонних складових часового ряду. Застосування *dum*-змінних для побудови моделі часового ряду як багатофакторної лінійної моделі. Порівняти якість цих двох моделей

4. Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, лабораторних занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти іспит, – 35 балів);

модульний контроль, що проводиться у формі колоквиуму як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового екзамену, відповідно до графіку навчального процесу.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів. Оцінювання знань студента під час практичних і лабораторних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються; ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни; ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються; вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії; логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки; арифметична правильність виконання індивідуального та комплексного розрахункового завдання; здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань; вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання; застосування аналітичних підходів; якість і чіткість викладення міркувань; логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної

проблеми; самостійність виконання роботи; грамотність подачі матеріалу; використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ; оформлення роботи.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних та лабораторних заняттях.

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового екзамену, завданням якого є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей.

Кожен екзаменаційний білет складається із 5 практичних ситуацій (два стереотипних, два діагностичних та одне евристичне завдання), які передбачають вирішення типових професійних завдань фахівця на робочому місці та дозволяють діагностувати рівень теоретичної підготовки студента і рівень його компетентності з навчальної дисципліни.

Результат семестрового екзамену оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів) і проставляється у відповідній графі екзаменаційної "Відомості обліку успішності".

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімумально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35 та мінімумально можлива кількість балів, набраних на екзамені, – 25.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

Розподіл балів за тижнями

Теми змістового модулю			Лекційні заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Домашнє завдання	Компетентісно-орієнтовані завдання	Самостійна творча робота	Самостійні контрольні роботи	Письмові контрольні роботи	Колоквіуми	Усього
Змістовий модуль 1	Тема 1	1 тиждень	0,5	0,5		0,5						1,5
	Тема 2	2 тиждень	0,5		0,5	0,5						1,5
	Тема 3	3 тиждень	0,5	0,5		0,5						1,5
	Тема 3	4 тиждень	0,5		0,5	0,5						1,5
	Тема 3	5 тиждень	0,5	0,5		0,5			6			7,5
	Тема 4	6 тиждень	0,5		0,5	0,5						1,5
	Тема 4	7 тиждень	0,5	0,5		0,5					10	11,5
	Тема 4	8 тиждень	0,5		0,5	0,5	5			10		16,5
Змістовий модуль 2	Тема 5	9 тиждень	0,5	0,5		0,5						1,5
	Тема 6	10 тиждень	0,5		0,5	0,5						1,5
	Тема 7	11 тиждень	0,5	0,5		0,5						1,5
	Тема 7	12 тиждень	0,5		0,5	0,5			6			7,5
	Тема 8	13 тиждень	0,5	0,5		0,5		15				16,5
	Тема 8	14 тиждень	0,5		0,5	0,5					10	11,5
	Тема 8	15 тиждень		0,5		0,5				10		11,0
	Тема 8	16 тиждень			0,5	0,5	5					6,0
Усього			7,0	4,0	4,0	8,0	10	15	12	20	20	100

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		

35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

5. Рекомендована література

Основна

1. Малярець Л. М. Економіко-математичні методи та моделі : навчальний посібник / Л. М. Малярець. – Харків : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 412 с.
2. Егоршин А. А. Корреляционно-регрессионный анализ. Курс лекций и лабораторных работ : пособ. для вузов / А. А. Егоршин, Л. М. Малярець. – Харьков : Основа, 1998. – 208 с.
3. Егоршин А. А. Практикум по эконометрии в Excel : [пособ. для студ. высш. учебн. завед.] / А. А. Егоршин, Л. М. Малярець. – Харьков : ИД «ИНЖЭК», 2005. – 100 с.
4. Егоршин А. А. Лабораторний практикум з економірики в Excel : навчально-практичний посібник / О. О. Егоршин, Л. М. Малярець. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2011. – 140 с.
5. Збірник вправ з навчальної дисципліни «Економіко-математичне моделювання» для студентів усіх галузей знань усіх форм навчання / укл. Л. М. Малярець, Е. Ю. Железнякова, Л. О. Норик. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2009. – 88 с.
6. Малярець Л. М. Економіко-математичне моделювання / Л. М. Малярець. – Харків : ХНЕУ, 2010. – 320 с.
7. Малярець Л. М. Лабораторний практикум з навчальної дисципліни «Економіко-математичне моделювання» : навчально-практичний посібник / Л. М. Малярець, П. М. Куликов, І. Л. Лебедева та ін. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2009. – 136 с.
8. Малярець Л. М. Эконометрика в примерах и задачах / Л. М. Малярець, Э. Ю. Железнякова, Л. А. Норик. – Харьков : Изд. ХНЭУ им. С. Кузнеця, 2014. – 268 с.
9. Методичні рекомендації до виконання лабораторних робіт з навчальної дисципліни «Економіко-математичне моделювання» в Excel для слухачів післядипломної освіти / укл. І. Л. Лебедева, Л. М. Малярець, Б. В. Сенкевич. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2007. – 60 с.
10. Методичні рекомендації і завдання до виконання контрольних робіт з навчальної дисципліни «Економетрика» для студентів галузей знань 0305 «Економіка і підприємництво», 0306 «Менеджмент і адміністрування» денної форми навчання / уклад. Л. М. Малярець, О. В. Мінєнкова. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 56 с.

Додаткова

11. Доугерти К. Введение в эконометрику / К. Доугерти ; пер. с англ. – Москва : ИНФРА-М, 1999. – 402 с.
12. Клебанова Т. С. Эконометрия : учебн. пособие / Т. С. Клебанова, Н. А. Дубовина, Е. В. Раевнева. – 2-е изд., испр. – Харьков : ИД «ИНЖЭК», 2005. – 160 с.
13. Моделі і методи соціально-економічного прогнозування : підручник / В. М. Геєць, Т. С. Клебанова, О. І. Черняк та ін. – Харків : ВД «ІНЖЕК», 2005. – 396 с.
14. Мур Дж. Экономическое моделирование в Microsoft Excel / Дж. Мур, Л. Р. Уедерфорд. – Пер. с англ., 6-е изд. – Москва : ИД «Вильямс», 2004. – 1024 с.
15. Пономаренко В. С. Багатомірний аналіз соціально-економічних систем : навчальний посібник / В. С. Пономаренко, Л. М. Малярець. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2009. – 384 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

15. Ukrstat.org – публікація документів Державної Служби Статистики України. [Електронний ресурс] – Режим доступу : https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/01/Arch_Ukr_.htm
16. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

17. Сайт персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Економетрика.
[Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=4887>